

FRANCISCO DE MONTEJO

Aquest home era un amic personal de'n Ferran Cortès, home de la seva confiança. Ens explica en Hugh Thomas (1) i alguna altra font (2) que, un cop iniciada la conquesta de Mèxic, el va enviar com a embaixador seu davant del Rei Carles I per a aconseguir d'aquest el seu nomenament com a Governador de les terres que anava a conquerir, i tenir així autonomia política i desempallargar-se del Governador de Cuba Diego Velázquez.

Com ja acostuma a passar, no se sap ben bé quan va néixer, si el 1479 o el 1483 ni l'any en que va morir, el 1548, el 1553/4 o el 1556 ni on, si a Mèxic o a Espanya.

Va tenir un fill il·legítim amb una Ana León, Francisco de Montejo, i es va casar el 1525 amb una tal Beatriz Álvarez de Herrera, vídua d'Alonso Esquivel. Aquest és l'únic matrimoni conegut d'aquest home, quan tenia 42 anys ! Aquesta és una edat excessivament avançada per a un noble d'aquells temps per a casar-se. Les dues ens diuen que eren sevillanes.

Cimplint l'encàrrec d'en Cortès va arribar a Espanya el 5 de novembre de 1519 i, junt amb el pare d'en Cortès, en Martí Cortès, va arribar a Barcelona a primers de gener de 1520. Un cosí de'n Cortès, un anomenat Francisco Núñez, i un tal Lorenzo Galíndez de Carvajal els varen aconseguir una audiència amb el Monarca. S'equivoca en Hugh Thomas quan diu que en Montejo no va poder entrevistar-se amb el Rei a Barcelona quan hi va arribar perquè aquest ja n'havia marxat, i les entrevistes amb el Rei varen tenir lloc a Tordesillas, ja que està comprovat que Carles I va permanèixer a Barcelona fins el 23 de gener de 1520 (3). En Montejo i els seus companys varen tenir temps sobrat per a entrevistar-se amb el Monarca. Els anomenats Núñez i Carvajal varen intervenir per a informar-se de com funcionava l'entorn del nou Rei dels catalans. Se sap que en absència de Carles I, en Montejo i el seus companys varen continuar negociant amb l'Adrià d'Utrech, Bisbe de Tortosa (2). Perquè aquest empeny en situar a Castella una entrevista que va tenir lloc a Catalunya ? Què es vol amagar ?

Les gestions varen tenir èxit, i en Montejo va aconseguir el nomenament de Governador per en Ferran Cortès de les terres que conquerís, i el seu propi nomenament com Alcalde de Veracruz. Va tornar a Nova Espanya el 1524 i poc després, com a procurador del cabild de Mèxic, va tornar a Espanya per a negociar amb la Corona la concessió de la conquesta de Iucatan, negociacions que el varen ocupar gairebé tot el 1526.

Finalment, el 8 de desembre de 1526 consegueix firmar amb Carles I el necessari permís, junt amb el títol de Governador, Capità General i Adelantado. És molt inversemblant, tal com afirma la història oficial, que se li concedissin les armes poc abans de signar aquest conveni amb el Monarca. Els càrrecs demanats només hi tenien accés els nobles, i, per cert, el de Governador a Castella no havia existit mai (4). Tots els nobles tenien armes. Primer accedeix a la noblesa i acte seguit demana títol de noble ? Per quina raó, en premi a què, se li va concedir la noblesa ? Ningú ho sap.

A més, ja era un home ric, ja que financava totalment tota l'expedició de la seva pròpia butxaca.

Després hi han les discrepàncies en la data de sortida. Unes fonts parlen del juny de 1527 i altres del desembre del mateix any. Un altre autor confessa que no se sap ni el dia ni el mes (5).

Les fonts que ens han arribat coincideixen a dir que va sortir de Sevilla, on va preparar l'expedició. És gairebé unànime la predilecció dels censors per la costa atlàntic andalusa. Llàstima que Sevilla, una ciutat sense dressanes, era un molt mal lloc, un pèsim i impossibilitista lloc on preparar una expedició marítima.

Tan és així que a Sevilla, la ciutat que en teoria monopolitzava tot el comerç amb totes les Índies al llarg del segle XVI i acaparava l'activitat naval d'aquelles dècades, no tenia dressanes, o millor dit, en tenia però no les usava. En efecte, l'edifici que havia sigut dressana en època musulmana, anomenat "*Las Atarazanas*" tenia diversos usos. Així des del segle XV s'hi concentraven les peixateries de la ciutat, segons ha corroborat recentment l'arqueòleg i paleobiòleg Dr. A. Quirós (6). A mitjans del segle XVI va començar a ser usat com a *corral* per a representar-hi obres de teatre, que fou el més antic de la ciutat, on ja s'hi representaven obres almenys des del 1579 (7). Igualment, des de mitjans del segle XVI si va instal·lar l' "*Hermandad de la Caridad* ", consagrant-hi una capella dedicada a Sant Jordi (precisament) on hi celebrava els seus cultes i es dedicava, entre altres missions, d'enterrar als ajusticiats i els cossos de persones que morien sense identificar i que ningú reclamava (8). Finalment, explica en Nicolás Salas (9) i també la Junta d'Andalusia (10) que a les "*Atarazanas*" s'hi va instal·lar, ni més ni menys, que la Casa de la Moneda on hi treballaven més de dos cents operaris. I encara hi sobrava espai on varen fer-hi l'Aduana el segle XVIII. Com veiem les productives i potents dressanes de Sevilla no s'utilitzaven, i la ciutat va anar-ne fent diversos usos amb el temps.

Marxa amb el seu fill de 28 anys anomenat com ell, i un nebot també anomenat com ell (11). Sorpren com el cronista anomenat Diego de

Landa, que descriu les costums dels maies i va viure molt de prop la seva conquesta sigui tan esquèit alhora d'explicar i donar dades sobre en Francisco de Montejo, el seu entorn i els seus companys de conquesta.

Aquest Diego de Landa va arribar al Iucatan el 1549 i va escriure el llibre *Relación de las Cosas del Yucatán*, on hi resumeix costums indígenes i detalls de la conquesta espanyola, llibre que va escriure cap el 1566. El 1572 va tornar a Espanya essent Bisbe del Iucatan, morint el 1578. Doncs bé, per casual casualitat l'original ha desaparegut i només n'ha sobreviscut una còpia feta tres dècades més tard, que mai va ser publicada. L'esmentada còpia no fou trobada fins a 1863 en un arxiu espanyol (12). És molt estrany. Tanta feina a escriure un llibre per a després no fer-lo publicar ? Ningú s'explica aquest desinterès, ni qui ni perquè va fer l'esmentada còpia que inevitablement pensem que va ser sotmesa a manipulacions i retalls, especialment en la identitat dels seus protagonistes espanyols.

Els maies varen ser més resistents a la conquesta que els azteques i la guerra es va allargar molt i no varen ser domenyats fins ben entrada la dècada dels 1540. Tan és així que, el 1537, en Francisco de Montejo va cedir els seus càrrecs, drets de conquesta inclosos, al seu fill honònim i es va retirar (2). A veure, com és possible que un noble novell, que és el que ens diuen que era, no ja obtingués títols corresponents a l'alta noblesa, sinó que a més aquests títols fossin hereditaris en almenys una generació ? A part de la família Colom no en coneixem cap altre cas.

Com no tan sols no se sap el lloc i l'any on va morir, sinó que a més va morir "*pobre i oblidat*" segons en Hugh Thomas (1), fet molt abundant en els conqueridors d'Índies segons la història oficial, on malgrat ser nobles i haver conquerit terres i haver gaudit de títols i honors moren pobres. I això no pot ser veritat, ja que en aquells temps la riquesa d'una persona era directament proporcional al seu grau de noblesa, i ja hem demostrat que l'anomenat Francisco de Montejo era un noble, i no un noble novell com ens volen fer creure.

Aquí segur que hi ha gat amagat. Futures recerques ho hauran d'esbrinar.

Es pot formular la hipòtesi de que es tractava d'un noble català, més concretament de l'alta noblesa, i que fou de Barcelona d'on va partir i preparar l'expedició de conquesta. Probablement fos parent d'en Cortès. Montcada ? Montagut ?

NOTES

(1) Hugh Thomas, Quién es quién de los conquistadores, Diccionarios Salvat, Salvat Editores, 2001, p. 118-120.

(2) Enciclopedia Espasa, Volum 36, p. 546.

(3) Dietaris de la Generalitat de Catalunya, Edició dirigida per Josep Maria Sans i Travé, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 1994, p.353.

(4) A. García Gallo, Los orígenes de la administración territorial en las Indias, a l' "Anuario de Historia de Derecho", Madrid, 1984.

(5) John L. Stephens, Viajes a Yucatán, Producción Editorial Dante, S.A. de C.V., Mérida, Iucatan, Mèxic, 1era edició 1984, 3a reimpressió 1993, p. 83.

(6)
[http://www.juntadeandalucia.es/cultura/iaph/intervencion/memoria/serv_intervencion/...](http://www.juntadeandalucia.es/cultura/iaph/intervencion/memoria/serv_intervencion/)

(7) http://www.fut.es/~vne/H_teatro_6.htm , p.2.

(8) <http://www.cica.es/~masa/sevilla/monumentos/HospitalCaridad/>

(9) <http://nicolas.salas.net/historia.htm>

(10)
http://www.juntadeandalucia.es/institutodeestadistica/sima/cultura/41/sm_41091.htm

(11) Diego de Landa, Relación de las cosas del Yucatán, Biblioteca Americana, Historia 16-Información y Revistas, S.A., Madrid, 1992, p. 60-2.

(12) David Webster, La caída del imperio maya, Colección Imago Mundi Volum33, Ediciones Destino, S.A., p.106-108, 455.